

Original Article

The Comparison of Early Maladaptive Schemas, Cognitive Emotion Regulation Strategies and Psychological Well-Being in Two Groups of Teenage Girls with and Without a History of Parental Divorce

Sara Naderi¹, Masoud Gholamali Lavasani¹, Sogand Ghasemzadeh^{2✉}

1. Faculty of psychology and Educational Sciences, Department of Educational Psychology and Counseling, University of Tehran, Tehran, Iran.
2. Department of Psychology and Education of Exceptional Children, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran.

Received: 2023/12/18

Revised: 2025/06/03

Accepted: 2025/06/08

Doi: [10.48308/JFR.2025.234172.1677](https://doi.org/10.48308/JFR.2025.234172.1677)

Highlights

- This study aimed to compare early maladaptive schemas, psychological well-being, and cognitive emotion regulation strategies in two groups of adolescent girls with and without a history of parental divorce.
- The results showed that adolescents with parental divorce experience scored higher in the schemas of loneliness, subjugation, defectiveness, failure, and vulnerability, as well as in the strategies of acceptance, positive refocusing, planning, self-blame, and rumination, while adolescents without parental divorce experience performed better in positive relations with others, autonomy, and overall psychological well-being.
- These findings emphasize the need to address the psychological needs of adolescents with divorced parents and to design preventive and therapeutic interventions focused on strengthening positive emotion regulation strategies and psychological well-being.

Extended Abstract

Introduction: The family, as the most fundamental institution of society, plays a crucial role in children's mental health (Sadeghian et al., 2019). Since family functioning and structure represent the most influential factors in children's psychological development, parental divorce, as a significant life event, can profoundly affect family members' existential dimensions through creating substantial changes in family functioning (D'Onofrio & Emery, 2019). The detrimental effects of parental divorce on children are so severe that children with divorce experience are often described as "unrepresented victims" (Stokkebekk et al., 2019). One of the major threats facing children from divorced families is the disruption of psychological well-being (Gorjinpor et al., 2020). Divorce and parental separation disrupt children's mental and social health, leaving profound impacts on their well-being (Wambua, 2021). Psychological well-being encompasses positive characteristics and the development of individual abilities, indicating positive mental health (Novak & Suomi, 2016). Ryff's (1995) model, one of the most important frameworks in psychological well-being research, comprises six components: self-acceptance, purposeful life, personal growth,

environmental mastery, positive relations with others, and autonomy (Ryff, 2014). Individuals employ different emotion regulation strategies when facing stressful events (Gross, 2015). Cognitive emotion regulation strategies represent the cognitive appraisal methods individuals use in critical and stressful situations (Garnefski & Kraaij, 2006). Garnefski and Kraaij (2001) identified nine cognitive emotion regulation strategies: self-blame, acceptance, rumination, positive refocusing, positive reappraisal, putting into perspective, planning, catastrophizing, and blaming others. Among these, self-blame, blaming others, rumination, and catastrophizing are classified as negative strategies, while acceptance, positive refocusing, positive reappraisal, perspective-taking, and planning are considered positive strategies. Adolescence is a period characterized by rapid emotional, physical, and social changes (Extremera et al., 2017); when compounded with additional pressures such as parental divorce, this creates conditions for psychological problems including difficulty adopting positive emotion regulation strategies. Early maladaptive schemas represent another factor emerging following family injuries including parental divorce (Edalatmehr, 2020). These self-defeating patterns arise from unmet core emotional needs during childhood (Simpson et al., 2019). Given that adolescence is a sensitive period and vulnerable adolescents show greater reactivity to threats and more difficulties in emotion regulation (Shahyad & Mohammadi, 2021), this study aims to compare early maladaptive schemas, psychological well-being, and cognitive emotion regulation strategies between two groups of adolescent girls with and without parental divorce experience.

Methodology: This research employed a causal-comparative descriptive design. The statistical population comprised all female high school students in Tehran during the 2021-2022 academic year. The sample consisted of 240 students (120 with parental divorce experience and 120 without), selected through multistage cluster sampling for the non-divorce group and purposive sampling for the divorce-experience group. Sample size was determined based on Cochran's formula. Inclusion criteria included: studying in high school, residing in Tehran, for the divorce group at least 5 years elapsed since parental divorce, and willingness to participate. Exclusion criteria included incomplete questionnaires and unwillingness to continue participation. Research instruments included the Schema Inventory for Children (SIC) by Rijkeboer and de Boo (2010), the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ-short) by Garnefski and Kraaij (2006), and the short form of Ryff's Psychological Well-Being Scale (RSPWB-SF). The SIC comprises 40 items measuring 11 schemas in children: loneliness, subjugation, mistrust/abuse, defectiveness, failure, vulnerability, underdeveloped self/entanglement, self-sacrifice, unrelenting standards, entitlement/grandiosity, and insufficient self-control. The CERQ-short includes 18 items measuring nine subscales. The RSPWB-SF consists of 18 items measuring six factors: autonomy, environmental mastery, personal growth, positive relations with others, purpose in life, and self-acceptance. Data were analyzed using one-way analysis of variance (ANOVA), with Levene's test confirming homogeneity of variances. Ethical considerations including voluntary participation and confidentiality were carefully observed.

Findings: Descriptive findings indicated that 45.8% of participants were in 10th grade, with parents' education levels predominantly at diploma level. Mean age was 16.62 years ($SD=0.72$). Regarding early maladaptive schemas, significant differences were found between groups in loneliness ($F=9.84$, $p=0.002$), subjugation ($F=5.22$, $p=0.023$), defectiveness ($F=13.02$, $p=0.001$), failure ($F=4.06$, $p=0.045$), vulnerability ($F=13.70$, $p=0.001$), unrelenting standards ($F=4.26$, $p=0.040$), and total schema score ($F=8.69$, $p=0.004$). Adolescents with divorce experience scored significantly higher on all these schemas compared to the non-divorce group. Regarding cognitive emotion regulation strategies, significant differences emerged in acceptance ($F=8.22$, $p=0.005$), positive refocusing ($F=4.53$, $p=0.034$), planning ($F=7.38$, $p=0.007$), and total positive strategies score ($F=7.22$, $p=0.008$), with divorce-experience adolescents showing higher scores. For negative strategies, significant differences were found in self-blame ($F=8.22$, $p=0.005$), rumination ($F=12.29$, $p=0.001$), and total negative strategies score ($F=9.29$, $p=0.003$), with divorce-experience adolescents again scoring higher. Regarding psychological well-being, significant differences were

observed in autonomy ($F=9.05$, $p=0.003$), positive relations with others ($F=6.78$, $p=0.010$), and total well-being score ($F=7.04$, $p=0.008$), with adolescents without divorce experience demonstrating higher scores on all these measures. These findings indicate that adolescents with parental divorce experience are more vulnerable to maladaptive schema formation, employ both positive and negative emotion regulation strategies more frequently, and exhibit lower psychological well-being compared to their peers from intact families.

Conclusion: This study demonstrates significant differences between adolescent girls with and without parental divorce experience across all three study variables: early maladaptive schemas, cognitive emotion regulation strategies, and psychological well-being. The findings indicate that adolescents with divorce experience show higher scores in schemas of loneliness, subjugation, defectiveness, failure, and vulnerability. This can be explained by the fact that children of divorce, having experienced loss and instability in family relationships, generalize fears of being alone to other situations and relationships, constantly worrying about rejection and abandonment (loneliness schema). To prevent further abandonment, they excessively focus on satisfying others' needs (subjugation schema). Additionally, they often blame themselves for parental separation, leading to feelings of defectiveness and shame. They perceive parental divorce as personal failure, leading to beliefs about future failure, and experience heightened vulnerability and anxiety about uncontrollable events similar to parental divorce. The findings regarding emotion regulation strategies show that adolescents with divorce experience employ both positive (acceptance, positive refocusing, planning) and negative (self-blame, rumination) strategies more frequently, suggesting they face greater emotional challenges requiring active regulation efforts. Regarding psychological well-being, adolescents without divorce experience demonstrate higher scores in autonomy, positive relations with others, and total well-being, indicating that intact family environments better support the development of these psychological resources. These findings emphasize the necessity of addressing the psychological needs of adolescents with divorced parents and designing preventive and therapeutic interventions focused on strengthening positive emotion regulation strategies and psychological well-being. The results can assist counselors, teachers, parents, and mental health professionals in understanding the psychological profile of adolescents from divorced families. Limitations include geographical restriction to Tehran, focus on female adolescents only, reliance on self-report measures, and lack of control for variables such as socioeconomic status. Future research should include diverse populations, employ multiple information sources, and investigate protective factors that may buffer against negative outcomes following parental divorce.

Keywords: Early maladaptive schemas, Cognitive emotion regulation strategies, Psychological wellbeing

How to cite: Naderi, S., Gholamali Lavasani, M., & Ghasemzadeh, S. (2025). The comparison of early maladaptive schemas, cognitive emotion regulation strategies and psychological well-being in two groups of teenagers with and without a history of parental divorce. *Journal of Family Research*, 21(3), 196-212. doi: 10.48308/jfr.2025.234172.1677

✉Corresponding Author Email Address: s.ghasemzadeh@ut.ac.ir

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the creative commons attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و بهزیستی روانشناختی در دو گروه نوجوانان دختر با و بدون تجربه طلاق والدین

سارا نادری^۱، مسعود غلامعلی لواسانی^۲، سوگند قاسم‌زاده^{۳✉}

۱. گروه روان‌شناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲. گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷ دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۱۴۰۴/۰۳/۱۳ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۸

DOI: 10.48308/JFR.2025.234172.1677

نکات برجسته:

- پژوهش حاضر با هدف مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه، بهزیستی روانشناختی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در دو گروه نوجوانان دختر با و بدون سابقه طلاق والدین انجام گرفت.
- نتایج نشان داد که نوجوانان با تجربه طلاق والدین در طرحواره‌های تنهایی، سلطه‌پذیری، نقص، شکست و آسیب‌پذیری و نیز در راهبردهای پذیرش، تمرکز مثبت مجدد، برنامه‌ریزی، سرزنش خود و نشخوار فکری نمرات بالاتری داشتند، در حالی که نوجوانان بدون تجربه طلاق در ارتباط مثبت با دیگران، استقلال و نمره کل بهزیستی روانشناختی عملکرد بهتری داشتند.
- این یافته‌ها بر ضرورت توجه به نیازهای روانشناختی نوجوانان دارای والدین مطلقه و طراحی مداخلات پیشگیرانه و درمانی مبتنی بر تقویت راهبردهای مثبت تنظیم هیجان و بهزیستی روانشناختی تأکید دارد.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه، بهزیستی روانشناختی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در دو گروه نوجوانان دختر با و بدون سابقه طلاق والدین انجام گرفت. روش پژوهش توصیفی و از نوع علی مقایسه‌ای بود. جامعه آماری پژوهش تمامی نوجوانان دختری که در دوره متوسطه دوم در شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند را شامل می‌شد. تعداد ۱۲۰ نفر دانش‌آموز بدون تجربه طلاق والدین با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تعداد ۱۲۰ نفر دانش‌آموز با تجربه طلاق والدین با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، برای تکمیل پرسشنامه‌ها انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه طرحواره کودکان ریچکوار و دبو (SIC)، پرسشنامه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان گارنفسکی و کرایچ (CERQ) و مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف (RSPWB) بود. جهت بررسی تفاوت دو گروه در متغیرهای پژوهش و مؤلفه‌های آن‌ها از آزمون تحلیل واریانس تک‌محوری (انوا) استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در طرحواره‌های تنهایی، سلطه‌پذیری، نقص، شکست و آسیب‌پذیری، بیشتر از نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین بود. همچنین، میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در استفاده از راهبردهای پذیرش، تمرکز مثبت مجدد، برنامه‌ریزی، سرزنش خود و نشخوار فکری بیشتر از گروه دیگر بود. در نهایت، میانگین نمره نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین در استفاده از راهبردهای ارتباط مثبت با دیگران، استقلال و نمره کل بهزیستی بیشتر بود.

کلیدواژه‌ها: طرحواره های ناسازگار اولیه، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، بهزیستی روانشناختی

استناد به این مقاله: نادری، ن.، غلامعلی لواسانی، م. و قاسم‌زاده، س. (۱۴۰۴). مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و بهزیستی روانشناختی در دو گروه نوجوانان با و بدون تجربه طلاق والدین. خانواده‌پژوهی، ۲۱(۳)، ۱۹۶-۲۱۲. doi: 10.48308/jfr.2025.234172.1677

مقدمه

خانواده به عنوان اساسی‌ترین بنیان جامعه، نقش بسیار مهمی در سلامت روانی فرزندان ایفا می‌کند (صادقیان و همکاران، ۱۳۹۸). از آنجایی که عملکرد و ساختار خانواده تأثیرگذارترین عامل در رشد روانی فرزندان می‌باشد، بدیهی است که طلاق والدین به عنوان یک پدیده مهم می‌تواند با ایجاد تغییرات بسیاری در عملکرد خانواده، ابعاد وجودی اعضای خانواده و فرزندان را تحت تأثیر قرار دهد (دونوفریو و امری^۱، ۲۰۱۹). اثرات مخرب طلاق والدین بر فرزندان به حدی است که فرزندان دارای تجربه طلاق والدین را قربانیان بی‌وکیل می‌نامند (استوک‌کبک^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). یکی از عمده‌ترین مشکلاتی که فرزندان خانواده‌های طلاق را در معرض تهدید قرار می‌دهد، بر هم خوردن بهزیستی روانشناختی^۳ می‌باشد (گرجین پور و همکاران، ۱۳۹۹). در واقع، طلاق و جدایی والدین، سلامت روانی و اجتماعی کودکان را مختل کرده و تأثیرات عمیقی بر بهزیستی آنان بر جای می‌گذارد (وامبوا^۴، ۲۰۲۱). زارچی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در پژوهش خود نشان دادند که فرزندان طلاق هیجاناتی را تجربه می‌کنند که می‌تواند بر بهزیستی و سلامت روان آنان تأثیر بگذارد. مفهوم بهزیستی روانشناختی، ویژگی‌های مثبت و رشد توانایی‌های فردی را در بر گرفته و بر سلامت ذهنی مثبت دلالت دارد (نواک و سومی^۵، ۲۰۱۶). مدل ریف^۶ (۱۹۹۵)، از مهم‌ترین مدل‌های حوزه بهزیستی روانشناختی به شمار می‌رود. بر اساس الگوی ریف، بهزیستی روانشناسی از شش مؤلفه پذیرش خود، زندگی هدفمند، رشد شخصی، تسلط بر محیط، تعامل مثبت با دیگران و خودمختاری تشکیل می‌شود (ریف، ۲۰۱۴). امروزه اهمیت بهزیستی روانشناختی و سلامت روان در مطالعات بسیاری مورد توجه قرار گرفته است. بدین‌صورت که افرادی که از نظر روانی احساس رضایت بیشتری می‌کنند، هیجانات مثبت بیشتری را نیز تجربه کرده و زندگی خود را به‌گونه‌ای مثبت ارزیابی می‌کنند (لومان^۷، ۲۰۱۷).

افراد در مواجهه با رویدادهای استرس‌زا، از راهبردهای تنظیم هیجانی متفاوتی استفاده می‌کنند (گراس^۸، ۲۰۱۵). تنظیم هیجان فرایند حفظ، تعدیل، تغییر و مدیریت هیجانات در به سرانجام رساندن اهداف فرد تعریف می‌شود (کالوو^۹ و همکاران، ۲۰۱۸). راهبردهای تنظیم شناختی هیجان^{۱۰}، شیوه‌های ارزیابی شناختی فرد را نشان می‌دهند که در شرایط بحرانی و استرس‌زا از آن‌ها استفاده می‌کند (گارنفسکی و کرایچ^{۱۱}، ۲۰۰۶). در همین راستا گارنفسکی و کرایچ (۲۰۰۱)، نه راهبرد برای تنظیم شناختی هیجان در نظر می‌گیرند: سرزنش خود، پذیرش، نشخوار فکری، تمرکز مثبت مجدد، ارزیابی مثبت مجدد، دیدگاه پذیری، برنامه‌ریزی، فاجعه سازی و سرزنش دیگران؛ که از این میان، راهبردهای سرزنش خود، سرزنش دیگران، نشخوار فکری و فاجعه سازی تحت عنوان راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان و راهبردهای پذیرش، تمرکز مثبت مجدد، ارزیابی مثبت مجدد، دیدگاه پذیری و برنامه‌ریزی تحت عنوان راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان طبقه‌بندی می‌شوند. تنظیم هیجان به عنوان یک عامل مهم در جهت عملکرد سازگارانه، شناخته شده است و به کارگیری راهبردهای منفی، سلامت روان و بهزیستی فرد را کاهش می‌دهند (گارنفسکی و کرایچ، ۲۰۱۲). از طرفی نوجوانی دوره‌ای است که فرد با تغییرات سریع احساسی، فیزیکی و اجتماعی مواجه می‌شود (اکستیرما^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۷)؛ حال اگر با فشارها و تغییرات مضاعف دیگری مانند طلاق والدین رو به رو گردد، زمینه برای بروز مشکلات روانشناختی از جمله ناتوانی در اتخاذ راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان فراهم خواهد

شد. شیمکوسکی و لدبتر^{۱۳} (۲۰۱۸) بیان می‌کنند که تحقیقات کمی بر روی راهبردهای تنظیم هیجان نوجوانان در پی طلاق والدینشان صورت گرفته است. آنان در پژوهش خود، نشان دادند که بین افشای طلاق از سوی والدین و راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان رابطه معناداری وجود دارد. عدالت مهر (۱۳۹۹) نیز در پژوهش خود که به مقایسه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در دانش آموزان دارای والدین متقاضی طلاق و دانش آموزان دارای والدین عادی در شهرستان دزفول پرداخته بود، به نتایجی دست یافت که بیانگر تفاوت معناداری در انتخاب راهبردهای تنظیم شناختی هیجان توسط دو گروه دانش آموزان دارای والدین متقاضی طلاق و دانش آموزان دارای والدین عادی بود.

یکی دیگر از عواملی که به دنبال آسیب‌های خانوادگی از جمله طلاق والدین برای فرزندان ایجاد می‌شود، شکل‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه^{۱۴} می‌باشد (عدالت مهر، ۱۳۹۹). طرحواره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای خودآسیب‌رسانی هستند که در اثر ارضا نشدن نیازهای اساسی اولیه (دلبستگی ایمن، خودگردانی، خودانگیختگی، آزادی در بیان نیازها و محدودیت‌های واقع بینانه) در دوران کودکی به وجود می‌آیند (سیمپسون^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۹). بر این اساس، طرحواره‌های ناسازگار اولیه در پنج گروه مجزا قرار می‌گیرند که تحت عنوان حوزه‌های طرحواره در نظر گرفته می‌شوند: حوزه بریدگی و طرد شامل طرحواره‌های رهاشدگی/ بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی/ بدرفتاری، محرومیت هیجانی، نقص/ شرم، انزوای اجتماعی/ بیگانگی؛ حوزه خودگردانی و عملکرد مختل شامل طرحواره‌های وابستگی/ بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، خود تحول نیافته/ گرفتار، شکست؛ حوزه محدودیت‌های مختل شامل استحقاق/ بزرگ‌منشی، خویش‌داری و خود انضباطی ناکافی؛ حوزه دیگر جهت‌مندی شامل طرحواره‌های اطاعت، ایثار، پذیرش جویی/ جلب توجه و حوزه گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری شامل طرحواره‌های منفی‌گرایی/ بدبینی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه/ عیب‌جویی افراطی و تنبیه می‌باشد (یانگ^{۱۶} و همکاران، ۲۰۰۳). عابدینی بناب و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهش خود، به مقایسه طرحواره‌های ناسازگار در نوجوانان با وضعیت تک والدی و دو والدی شهرستان بناب پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که نوجوانان با وضعیت تک والدی و دو والدی از لحاظ طرحواره‌های ناسازگار اولیه تفاوتی معنادار باهم دارند و نوجوانان دارای وضعیت تک والدی نمره بیشتری در وابستگی/ بی‌کفایتی، اطاعت و ایثار کسب کرده بودند.

بنابراین، با توجه به این‌که نوجوانی دوره‌ی حساسی می‌باشد و نوجوانان آسیب‌دیده، واکنش‌پذیری بیشتری به تهدیدات نشان داده و در تنظیم هیجانات خود دچار مشکلات بیشتری می‌شوند (شهید و محمدی، ۱۴۰۰)، پژوهش حاضر به بررسی مقایسه‌ای طرحواره‌های ناسازگار اولیه، بهزیستی روانشناختی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در دو گروه نوجوانان دختر با و بدون سابقه طلاق والدین می‌پردازد. مقایسه‌ی دو گروه به ما کمک می‌کند تا بتوانیم به رابطه طلاق والدین با متغیرهای مذکور پی‌ببریم.

روش

روش پژوهش حاضر از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری پژوهش حاضر را نوجوانان دختری که در دوره متوسطه دوم در شهر تهران در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل هستند، تشکیل می‌دهند. در این

پژوهش، آزمودنی‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای برای گروه نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین و نمونه‌گیری هدفمند برای گروه نوجوانان با تجربه طلاق والدین، انتخاب شده‌اند. حجم نمونه نیز بر اساس فرمول کوکران ۲۴۰ نفر (۱۲۰ نفر نوجوان با تجربه طلاق والدین و ۱۲۰ نفر نوجوان بدون تجربه طلاق والدین) می‌باشد. افراد شرکت‌کننده برای شرکت در پژوهش دارای ملاک‌های زیر بودند:

- ۱- دانش آموزان در دوره متوسطه دوم مشغول به تحصیل باشند.
- ۲- دانش آموزان ساکن شهر تهران باشند.
- ۳- برای گروه دانش آموزان با تجربه طلاق والدین، حداقل ۵ سال از طلاق والدینشان گذشته باشد.
- ۴- تمایل به همکاری در پژوهش داشته باشند.

ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسشنامه طرحواره کودکان ریجکبوار و دبو (SIC)، پرسشنامه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان گارنفسکی و همکاران (CERQ) و فرم کوتاه شده مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف (RSWB_SF) بوده است.

پرسشنامه طرحواره کودکان^{۱۷} ریجکبوار و دبو^{۱۸}: پرسشنامه طرحواره کودکان شامل ۴۰ گویه می‌باشد (ریجکبوار و دبو، ۲۰۱۰؛ و ۱۱ طرحواره را در کودک می‌سنجد. پرسشنامه حاضر در نتیجه تحلیل عاملی پرسشنامه ۷۵ سؤالی طرحواره یانگ به‌دست‌آمده است. این پرسشنامه برای کودکان ۸ تا ۱۳ سال طراحی شده است. با این وجود، نتایج برخی از پژوهش‌ها بیانگر این است که پرسشنامه مذکور، برای سنین نوجوانی نیز قابل استفاده می‌باشد (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین، از آنجایی که این پرسشنامه برگرفته از پرسشنامه بزرگسالان یانگ بوده ولی گویه‌ها ساده‌تر و روان‌تر مطرح شده‌اند، در این پژوهش از این پرسشنامه استفاده شده است. هشت طرحواره از ۱۵ طرحواره پرسشنامه یانگ در کودکان نیز ردیابی شد. ترکیب طرحواره باقی‌مانده، منجر به شکل‌گیری سه طرحواره جدید به نام‌های تنهایی، آسیب‌پذیری و سلطه‌پذیری در کودکان شد. طرحواره تنهایی در نتیجه ترکیب دو طرحواره محرومیت هیجانی و انزوای اجتماعی به دست آمد. طرحواره جدید دیگر در کودکان در نتیجه ترکیب طرحواره‌های رهاشدگی و آسیب‌پذیری در پرسشنامه یانگ به دست آمد و با نام طرحواره آسیب‌پذیری مشخص گردید. سومین طرحواره جدید در کودکان با نام طرحواره سلطه‌پذیری مشخص گردید که در نتیجه ترکیب سه طرحواره اطاعت، بازداری هیجانی و وابستگی/بی‌کفایتی به‌دست‌آمده است. در پرسشنامه حاضر ۱۱ خرده مقیاس به‌منظور بررسی ۱۱ طرحواره در کودکان به در نظر گرفته شده است. خرده مقیاس‌ها شامل موارد روبه‌رو می‌باشند: تنهایی (۵ گویه)، سلطه‌پذیری (۵ گویه)، بی‌اعتمادی/بدرفتاری (۳ گویه)، نقص (۳ گویه)، شکست (۳ گویه)، آسیب‌پذیری (۶ گویه)، خود تحول نایافته (۳ گویه)، ایثار (۳ گویه)، معیارهای سرسختانه (۳ گویه)، استحقاق/بزرگ‌منشی (۳ گویه) و خویشتن‌داری ناکافی (۳ گویه). خرده مقیاس تنهایی از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۱۰، ۱۵، ۱۹، ۳۰ و ۴۰، خرده مقیاس آسیب‌پذیری از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۴، ۹، ۱۶، ۱۷، ۲۳ و ۲۷، خرده مقیاس بی‌اعتمادی/بدرفتاری از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۲۰، ۳۱ و ۳۵، خرده مقیاس نقص از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۲، ۳ و ۱۱، خرده مقیاس شکست از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۱۸، ۳۶ و ۳۸، خرده مقیاس سلطه‌پذیری از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۷، ۲۱، ۲۲، ۲۵ و ۳۹، خرده مقیاس معیارهای سرسختانه از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۵، ۲۶ و ۲۹، خرده مقیاس ایثار از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۱۳، ۲۸ و ۳۳، خرده مقیاس خود تحول نایافته

از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۱، ۸ و ۱۲، خرده مقیاس استحقاق/ بزرگ‌منشی از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۲۴، ۳۲ و ۳۴ و خرده مقیاس خویشتن‌داری ناکافی از حاصل جمع نمرات گویه‌های ۶، ۱۴ و ۳۷ در پرسشنامه به دست می‌آید. هر گویه، توسط مقیاس چهاردرجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود (۱ = کاملاً غلط، ۲ = تقریباً غلط، ۳ = تقریباً درست، ۴ = کاملاً درست). در پژوهش ریجکبوار و دبو (۲۰۱۰)، پایایی به روش بازآزمایی محاسبه شد و متوسط همبستگی ۰/۶۷ برای تمام خرده مقیاس‌ها به دست آمد. روایی در پژوهش غمخوارفرد و همکاران (۱۳۹۱) از طریق روش روایی همزمانی با پرسشنامه تجدیدنظر شده خلق‌وخوی اولیه نوجوانان (الیس و روت‌ه‌بارت^{۱۹}، ۲۰۰۱)، محاسبه و ارتباط معنی‌داری بین متغیرهای درونی دو پرسشنامه (به‌استثنای خرده مقیاس‌های ایثار و خود تحول‌نا یافته) دریافت شد.

پرسشنامه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان^{۲۰} گارنفسکی و کرایچ: فرم کوتاه پرسشنامه تنظیم شناختی هیجانی (CERQ) گارنفسکی و کرایچ، (۲۰۰۶)، یک ابزار ۱۸ ماده‌ای است که راهبردهای تنظیم شناختی هیجان‌ها را در مواجهه با رویدادهای تهدیدکننده زندگی در اندازه‌های پنج درجه‌ای لیکرت (از هرگز تا همیشه) برحسب نه زیرمقیاس به این شرح می‌سنجد: سرزنش خود، پذیرش، نشخوار فکری، تمرکز مثبت مجدد، ارزیابی مثبت مجدد، دیدگاه‌پذیری، برنامه‌ریزی، فاجعه‌سازی و سرزنش دیگران. حداقل و حداکثر نمره در هر زیرمقیاس به ترتیب ۶ و ۱۰ است. نمرات بالاتر در هر زیرمقیاس بیانگر استفاده بیشتر فرد از آن راهبرد شناختی می‌باشد. راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در این پرسشنامه به دودسته کلی راهبردهای مثبت و راهبردهای منفی تقسیم می‌شوند. راهبردهای سرزنش خود، سرزنش دیگران، نشخوار فکری و فاجعه‌سازی تحت عنوان راهبردهای منفی و راهبردهای پذیرش، تمرکز مثبت مجدد، ارزیابی مثبت مجدد، دیدگاه‌پذیری و برنامه‌ریزی تحت عنوان راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان طبقه‌بندی می‌شود. همسانی درونی غالب مقیاس‌ها با ضرایب آلفای ۰/۸ تأیید شده و پایایی بازآزمایی نیز ثبات نسبی راهبردها را گزارش می‌کند (گارنفسکی و کرایچ، ۲۰۰۶). در ایران نیز بشارت و بزازیان (۱۳۹۳) پایایی بازآزمایی (از ۰/۷ برای سرزنش خود تا ۰/۸۳ برای برنامه‌ریزی)، آلفای کرونباخ (از ۰/۷۳ برای سرزنش خود تا ۰/۹ برای فاجعه‌سازی) و همسانی درونی این پرسشنامه را مورد تأیید قرار دادند.

فرم کوتاه شده مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف^{۲۱}: نسخه اصلی این مقیاس را ریف در سال ۱۹۸۹ طراحی نمود که در سال ۲۰۰۲ مورد تجدیدنظر قرار گرفته است. این نسخه، مشتمل بر شش عامل است. گویه‌های ۹، ۱۲ و ۱۸، عامل استقلال؛ گویه‌های ۱، ۴ و ۶، عامل تسلط بر محیط؛ گویه‌های ۷، ۱۵ و ۱۷، عامل رشد شخصی؛ گویه‌های ۳، ۱۱ و ۱۳، عامل ارتباط مثبت با دیگران؛ گویه‌های ۵، ۱۴ و ۱۶، عامل هدفمندی در زندگی و گویه‌های ۲، ۸ و ۱۰، عامل پذیرش خود را می‌سنجد. مجموع نمرات این شش عامل به‌عنوان نمره کلی بهزیستی روان‌شناختی محاسبه می‌شود. این آزمون نوعی ابزار خود سنجی می‌باشد که در یک پیوستار شش درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم پاسخ داده می‌شود. نمره‌ای بالاتر در این پرسشنامه، نشان‌دهنده‌ی بهزیستی روانشناختی بهتر است. از بین کل سؤالات، ده سؤال به‌صورت مستقیم و هشت سؤال به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شود (سفیدی و فرزاد، ۲۰۱۲). همبستگی نسخه‌ی کوتاه مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف با مقیاس اصلی از ۰/۷ تا ۰/۸۹ در نوسان بوده است (ریف و سینگر^{۲۲}، ۲۰۰۶). در پژوهش

خانجانی و همکاران (۱۳۹۳)، نتایج تحلیل عامل تأییدی نشان داد که در کل نمونه و در دو جنس، الگوی شش عاملی این مقیاس از برازش خوبی برخوردار است. اعتبار این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ در شش عامل پذیرش خود، تسلط بر محیط، ارتباط مثبت با دیگران، هدفمندی در زندگی، رشد شخصی و استقلال به ترتیب برابر ۰/۵۱، ۰/۷۶، ۰/۷۵، ۰/۵۲، ۰/۷۳، ۰/۷۲ و برای کل مقیاس ۰/۷۱ به دست آمد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۲۴۰ نفر (۱۲۰ نفر نوجوان با تجربه طلاق والدین و ۱۲۰ نفر نوجوان بدون تجربه طلاق والدین) مورد بررسی قرار گرفتند. شاخص‌های جمعیت‌شناختی در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (N=۲۴۰)

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
پایه تحصیلی	دهم	۴۵/۸
	یازدهم	۳۹/۷
	دوازدهم	۱۶/۳
وضعیت تأهل	جداشده از یکدیگر	۱۲۰
	زندگی با یکدیگر	۱۲۰
تحصیلات مادر	زیر دیپلم	۲۵
	دیپلم	۱۰۰
	فوق دیپلم	۱۹
	لیسانس	۶۷
	فوق لیسانس به بالا	۲۹
	زیر دیپلم	۲۷
تحصیلات پدر	دیپلم	۸۵
	فوق دیپلم	۱۴
	لیسانس	۷۵
	فوق لیسانس به بالا	۳۹
	زیر دیپلم	۱۱/۳

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد بیشتر شرکت‌کنندگان در پژوهش (۴۵/۸ درصد) در پایه دهم مشغول به تحصیل بوده‌اند. از نظر وضعیت تأهل والدین از هر دو گروه (والدین با هم، والدین جداشده از هم) به یک اندازه نمونه گرفته شده است. تحصیلات اغلب مادران و پدران نیز دیپلم می‌باشد. همچنین بررسی متغیر سن نشان داد که میانگین سنی افراد حاضر در پژوهش ۱۶/۶۲ با انحراف استاندارد ۰/۷۲ می‌باشد. جهت بررسی تفاوت دو گروه در متغیرهای پژوهش و مؤلفه‌های آن‌ها از آزمون تحلیل واریانس تک‌محوری (انوا) استفاده شد که نتایج آن به تفکیک متغیر در ادامه گزارش شده است. لازم به ذکر است ابتدا جهت بررسی همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین استفاده شد و مطابق نتایج آن فرض همگنی واریانس‌ها برقرار بود.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی طرحواره‌های ناسازگار به تفکیک گروه

متغیر	نوجوانان با تجربه طلاق والدین		نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
طرحواره تنهایی	۱۱/۸۳	۴/۰۶	۹/۵۵	۳/۴۸
طرحواره سلطه‌پذیری	۱۰/۷۷	۳/۵۵	۹/۷۸	۳/۱۵
طرحواره بی‌اعتمادی / بدرفتاری	۷/۹۶	۲/۴۷	۷/۶۸	۲/۱۹
طرحواره نقص	۵/۸۱	۲/۳۷	۴/۷۵	۲/۱۵
طرحواره شکست	۵/۷۵	۲/۳۹	۵/۱۵	۲/۲۵
طرحواره آسیب‌پذیری	۱۵/۹۸	۳/۴۸	۱۴/۲۳	۳/۸۲
طرحواره خودتجول نیافته / گرفتار	۸/۰۷	۱/۹۰	۸/۴۲	۱/۱۴
طرحواره ایثار	۸/۷۶	۱/۷۴	۸/۸۴	۱/۶۸
طرحواره معیارهای سرسختانه	۹/۶۴	۱/۹۰	۹/۱۰	۲/۱۵
طرحواره استحقاق و بزرگ‌منشی	۷/۳۳	۲/۲۵	۷/۲۰	۲/۲۱
طرحواره خویش‌داری ناکافی	۶/۸۷	۱/۷۴	۶/۷۴	۲/۳۱
نمره کل در طرحواره	۹۸/۹۱	۱۷/۴	۹۲/۶۴	۱۵/۵

جدول ۳: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت دو گروه در متغیر طرحواره‌های ناسازگار

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
طرحواره تنهایی	۱۴۱/۰۶	۱	۹/۸۴	۰/۰۰۲
طرحواره سلطه‌پذیری	۵۹	۱	۵/۲۲	۰/۰۲۳
طرحواره بی‌اعتمادی / بدرفتاری	۴/۸۱	۱	۰/۸۸	۰/۳۴۹
طرحواره نقص	۶۷/۲۰	۱	۱۳/۰۲	۰/۰۰۱
طرحواره شکست	۲۱	۱	۴/۰۶	۰/۰۴۵
طرحواره آسیب‌پذیری	۱۸۳/۷۵	۱	۱۳/۷۰	۰/۰۰۱
طرحواره خود تحول نیافته / گرفتار	۷/۳۵	۱	۲/۹۶	۰/۰۸۶
طرحواره ایثار	۰/۳۳	۱	۰/۱۱	۰/۷۳
طرحواره معیارهای سرسختانه	۱۷/۶۰	۱	۴/۲۶	۰/۰۴۰
طرحواره استحقاق و بزرگ‌منشی	۰/۹۳	۱	۰/۱۸	۰/۶۶
طرحواره خویش‌داری ناکافی	۱/۰۶	۱	۰/۱۹	۰/۶۶
نمره کل در طرحواره	۲۳۶۲/۵۳	۱	۸/۶۹	۰/۰۰۴

باتوجه به مقادیر F و سطوح معناداری گزارش شده در جدول ۳ می‌توان بیان داشت که نوجوانان با سابقه طلاق والدین و بدون سابقه طلاق والدین در طرحواره‌های تنهایی (۰/۰۰۲)، سلطه‌پذیری (۰/۰۲۳)، نقص (۰/۰۰۱)، شکست (۰/۰۴۵)، آسیب‌پذیری (۰/۰۰۱)، معیارهای سرسختانه (۰/۰۴۰) و در نمره کل طرحواره‌ها (۰/۰۰۴) در سطح کمتر از ۰/۰۵ دارای تفاوت معناداری هستند. همچنین مطابق نتایج جدول ۲ که در آن میانگین طرحواره‌ها به تفکیک گروه بیان شده است، می‌توان مشاهده کرد که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در طرحواره‌هایی که در آن‌ها تفاوت معنادار شده است، بیشتر از نوجوانانی است که تجربه طلاق والدین را ندارند. درنتیجه میانگین نمره این طرحواره‌ها به‌طور معناداری در گروه نوجوانان با تجربه طلاق والدین نسبت به نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین بیشتر است.

جدول ۴: آماره‌های توصیفی راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان به تفکیک گروه

متغیر	نوجوانان با تجربه طلاق والدین		نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
پذیرش	۶/۷۷	۱/۶۲	۶/۱۵	۱/۹۸
تمرکز مثبت مجدد	۶/۹۲	۲/۰۳	۶/۳۳	۲/۳۶
برنامه‌ریزی	۴/۹۹	۱/۸۸	۴/۳۳	۱/۸۷
ارزیابی مثبت مجدد	۶/۰۶	۱/۹۹	۶/۱۶	۲/۲۰
دیدگاه پذیری	۵/۱۵	۱/۷۱	۴/۹۵	۱/۷۹
راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان (نمره کل)	۲۹/۹۰	۵/۵۵	۲۷/۹۳	۵/۸۳

جدول ۵: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت دو گروه در متغیر راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
پذیرش	۲۳/۴۳	۱	۸/۲۲	۰/۰۰۵
تمرکز مثبت مجدد	۲۱/۰۴	۱	۴/۵۳	۰/۰۳۴
برنامه‌ریزی	۲۶	۱	۷/۳۸	۰/۰۰۷
ارزیابی مثبت مجدد	۰/۰۶	۱	۰/۱۳	۰/۷۱
دیدگاه پذیری	۲/۴	۱	۰/۷۷	۰/۳۸
راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان (نمره کل)	۲۳۴/۰۳	۱	۷/۲۲	۰/۰۰۸

با توجه به جدول ۵ می‌توان بیان داشت که نوجوانان با سابقه طلاق والدین و بدون سابقه طلاق والدین از میان مؤلفه‌های راهبردهای مثبت تنظیم شناخت در مؤلفه‌های پذیرش (۰/۰۰۵)، تمرکز مثبت مجدد (۰/۰۳۴)، برنامه‌ریزی (۰/۰۰۷) و نمره کل راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان (۰/۰۰۸) در سطح کمتر از ۰/۰۵ تفاوت معناداری دارند. همچنین مطابق نتایج جدول ۴ که در آن میانگین راهبردهای مثبت تنظیم شناخت به تفکیک گروه بیان شده است، می‌توان مشاهده کرد که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در راهبردهای مثبتی که در آن‌ها تفاوت معنادار شده است، بیشتر از نوجوانانی است که تجربه طلاق والدین را ندارند و در نتیجه میانگین نمره این راهبردها به‌طور معناداری در گروه نوجوانان با تجربه طلاق والدین نسبت به نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین بیشتر است.

جدول ۶: آماره‌های توصیفی راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان به تفکیک گروه

متغیر	نوجوانان با تجربه طلاق والدین		نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سرزنش خود	۶/۷۵	۱/۵۸	۶/۰۸	۱/۹۹
نشخوار فکری	۷/۶۲	۲/۰۲	۶/۶۵	۲/۲۴
فاجعه سازی	۶/۴۹	۲/۲۳	۶/۲۶	۲/۴۹
سرزنش دیگران	۴/۷۰	۱/۷۹	۴/۶۵	۲/۰۶
راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان (نمره کل)	۲۵/۵۷	۴/۰۸	۲۳/۶۵	۵/۵۴

جدول ۷: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت دو گروه در متغیر راهبردهای

منفی تنظیم شناختی هیجان

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
سرزنش خود	۲۶/۶۶	۱	۸/۲۲	۰/۰۰۵
نشخوار فکری	۵۶/۰۶	۱	۱۲/۲۹	۰/۰۰۱
فاجعه سازی	۳/۰۳	۱	۰/۵۴	۰/۴۶
سرزنش دیگران	۰/۰۲	۱	۰/۰۵	۰/۸۱
راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان (نمره کل)	۲۲۰/۴۱	۱	۹/۲۹	۰/۰۰۳

با توجه به جدول ۷ می‌توان بیان کرد که نوجوانان با سابقه طلاق والدین و بدون سابقه طلاق والدین از میان مؤلفه‌های راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان در مؤلفه‌های سرزنش خود (۰/۰۰۵)، نشخوار فکری (۰/۰۰۱) و نمره کل راهبردهای منفی تنظیم شناختی هیجان (۰/۰۰۳) تفاوت معناداری دارند. همچنین مطابق نتایج جدول ۶ که در آن میانگین راهبردهای منفی تنظیم شناخت به تفکیک گروه بیان شده است، می‌توان مشاهده کرد که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در راهبردهای منفی که در آن‌ها تفاوت معنادار شده است، بیشتر از نوجوانانی است که تجربه طلاق والدین را ندارند. در نتیجه میانگین نمره این راهبردها به‌طور معناداری در گروه نوجوانان با تجربه طلاق والدین نسبت به نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین بیشتر است.

جدول ۸: آماره‌های توصیفی بهزیستی روانشناختی به تفکیک گروه

متغیر	نوجوانان با تجربه طلاق والدین		نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
استقلال	۱۰/۵۰	۲/۸۶	۱۱/۶۶	۳/۱۳
تسلط بر محیط	۱۰/۴۷	۲/۴۵	۱۰/۸۸	۲/۷۴
رشد شخصی	۱۳/۳۰	۳/۰۷	۱۴/۰۲	۳/۱۲
ارتباط مثبت با دیگران	۱۱/۱۸	۳/۲۴	۱۲/۳۴	۳/۶۲
هدفمندی	۱۱/۵۷	۲/۹۲	۱۱/۶۵	۲/۹۲
پذیرش خود	۱۲/۱۳	۳/۱۷	۱۲/۸۹	۳/۵۴
بهزیستی روانشناختی (نمره کل)	۶۹/۱۷	۱۱/۹۳	۷۳/۴۵	۱۳/۰۳

جدول ۹: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت دو گروه در متغیر بهزیستی روانشناختی

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	آماره F	معناداری
استقلال	۸۱/۶۶	۱	۹/۰۵	۰/۰۰۳
تسلط بر محیط	۱۰	۱	۱/۴۷	۰/۲۲
رشد شخصی	۳۰/۸۱	۱	۳/۱۹	۰/۰۷
ارتباط مثبت با دیگران	۸۰/۵۰	۱	۶/۷۸	۰/۰۱
هدفمندی	۰/۳۳	۱	۰/۰۴	۰/۸۴
پذیرش خود	۳۴/۵۰	۱	۳/۰۴	۰/۰۸
بهزیستی روانشناختی (نمره کل)	۱۱۰/۸۱	۱	۷/۰۴	۰/۰۰۸

با توجه به جدول ۹ می‌توان بیان کرد که نوجوانان با سابقه طلاق والدین و بدون سابقه طلاق والدین در بهزیستی روانشناختی کل (۰/۰۰۸)، ارتباط مثبت بادیگران (۰/۰۱) و استقلال (۰/۰۳) با یکدیگر در سطح کمتر از ۰/۰۵ تفاوت معناداری دارند. همچنین مطابق نتایج جدول ۸ که در آن میانگین مؤلفه‌ها و نمره کل بهزیستی روانشناختی به تفکیک گروه بیان شده است، می‌توان مشاهده کرد که میانگین نمره نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین در مؤلفه‌ها و نمره کل بهزیستی روانشناختی که در آن‌ها تفاوت معنادار شده است، بیشتر از نوجوانانی است که تجربه طلاق والدین را دارند. در نتیجه میانگین نمره این مؤلفه‌ها و نمره کل بهزیستی روانشناختی به‌طور معناداری در گروه نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین نسبت به نوجوانان با تجربه طلاق والدین بیشتر است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان می‌دهد که بین طرحواره‌های تنهایی، سلطه‌پذیری، نقص، شکست، آسیب‌پذیری و نمره کل طرحواره‌ها بین دو گروه نوجوانان با و بدون سابقه طلاق والدین تفاوت معناداری وجود دارد. به‌گونه‌ای که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در این طرحواره‌ها بیشتر از نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین می‌باشد. این یافته همسو با پژوهش‌های عابدینی بناب و همکاران (۲۰۱۷) و عدالت مهر (۱۳۹۹) می‌باشد. در تبیین این یافته، می‌توان چنین بیان کرد که فرزندان طلاق، از آنجایی که فقدان و بی‌ثباتی را در روابط خانوادگی تجربه کرده‌اند، ترس از تنها شدن را به موقعیت‌ها و روابط دیگر نیز تعمیم می‌دهند و دائماً نگران طرد شدن و رها شدن توسط دیگران می‌باشند (طرحواره تنهایی). این نوجوانان، به دلیل ترس از رهایی و تنها شدن مجدد، به‌صورت افراطی بر ارضای نیازهای دیگران تمرکز می‌کنند. آنان از این طریق سعی در حفظ ارتباط خود با دیگران و جلوگیری از رها شدن دارند (طرحواره سلطه‌پذیری). از طرف دیگر، فرزندان طلاق دائماً برای جدایی والدینشان، خود را مقصر می‌دانند و در فرایند جدایی والدین به دنبال عیب و نقص‌ها و تقصیرات خود می‌گردند؛ بنابراین، با تداوم این افکار، طرحواره نقص / شرم در آنان شکل می‌گیرد و خود را افرادی ناقص، بی‌ارزش و حقیر در نظر می‌گیرند (طرحواره نقص / شرم). این نوجوانان از آنجایی که جدایی والدین خود را، شکست و ناکامی در نظر می‌گیرند، در حوزه‌های دیگر زندگی (تحصیل، ورزش، روابط و ...) نیز احساس بی‌کفایتی کرده و باور دارند که در آینده نیز شکست خواهند خورد (طرحواره شکست). چنین فردی، دائماً نگران وقوع حادثه و اتفاقی می‌باشد که نمی‌تواند آن را کنترل کند (تجربه‌ای مشابه طلاق والدین)؛ از این‌رو فرد بیش‌ازحد نگران خود و اطرافیانش بوده و به‌گونه‌ای افراطی سعی در محافظت از آن‌ها دارد (طرحواره آسیب‌پذیری). از طرف دیگر، نوجوانانی که تجربه جدایی والدین را دارند، برای تسکین احساس مقصر بودن و بی‌کفایتی خود، معیارهایی سرسختانه برای خود در نظر می‌گیرند و به عیب‌جویی افراطی از خود می‌پردازند. آنان گمان می‌کنند که باید کوشش فراوانی به خرج دهند تا از اتفاقات و حوادث احتمالی جلوگیری نمایند (طرحواره معیارهای سرسختانه). همچنین، بین راهبردهای مثبت و منفی تنظیم شناختی هیجان بین دو گروه نوجوانان با و بدون سابقه طلاق والدین تفاوت معناداری وجود دارد. به‌گونه‌ای که میانگین نمره نوجوانان با تجربه طلاق والدین در استفاده از راهبردهای پذیرش، تمرکز مثبت مجدد، برنامه‌ریزی، سرزنش خود و نشخوار فکری بیشتر از نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین هست. این یافته همسو با نتایج پژوهش عدالت مهر (۱۳۹۹) می‌باشد. در تبیین این یافته

می‌توان چنین در نظر گرفت که نوجوانانی که جدایی والدین را تجربه کرده‌اند، به دلیل تجربه استرس و فشار زیاد، بیشتر دچار احساسات و افکار منفی می‌شوند و از این‌رو بیشتر در معرض استفاده از راهبردهای تنظیم شناختی هیجان قرار می‌گیرند. آن‌ها برای کاهش هیجانات و افکار منفی و رسیدن به تعادل روانی گاه از راهبردهای منفی و گاه از راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان یاری می‌جویند. آن‌ها گاهی مجبور به پذیرش شرایط ایجادشده می‌شوند (پذیرش)، گاهی به تحلیل و بررسی موقعیت برای رفع مشکل می‌پردازند (برنامه‌ریزی)، گاه به وقایع مثبت زندگی توجه می‌کنند (تمرکز مثبت مجدد)، گاهی خود را سرزنش می‌نمایند (سرزنش خود) و گاهی به مرور افکار منفی می‌پردازند (نشخوار فکری).

از طرف دیگر، بین مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی در دو گروه نوجوانان با و بدون سابقه طلاق والدین تفاوت معناداری وجود دارد. به‌گونه‌ای که میانگین نمره نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین در استفاده از راهبردهای ارتباط مثبت با دیگران، استقلال و نمره کل بهزیستی بیشتر از نوجوانان بدون تجربه طلاق والدین می‌باشد. این نتایج همسو با پژوهش‌های مهدیخانی و همکاران (۱۳۹۹) و وامبوا (۲۰۲۱) می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان چنین بیان کرد که نوجوانانی که تجربه جدایی والدین را داشته‌اند، وابستگی بیشتری نسبت به والد همراه خود پیدا کرده و لذا استقلال کم‌تری را تجربه می‌کند. چنین فردی در ایجاد ارتباط مثبت و کارآمد با دیگران نیز دچار ضعف‌هایی می‌شود؛ بنابراین بهزیستی کلی در نوجوانان با تجربه طلاق والدین پایین‌تر از نوجوانان با شرایط عادی می‌باشد.

نتایج پژوهش حاضر بیانگر این نکته بود که نوجوانان با تجربه طلاق والدین تفاوت معناداری در هر سه مؤلفه‌ی بهزیستی روانشناختی، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با نوجوانان بدون تجربه جدایی والدین داشتند. از این‌رو، با توجه به اهمیت طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پیشگیری از شکل‌گیری این طرحواره‌ها از طریق تأمین نیازهای اساسی اولیه و آگاه بودن به اصول فرزندپروری صحیح، می‌تواند در حکم ایمن‌سازی روانی در برابر بسیاری از آسیب‌های روانشناختی عمل کند؛ بنابراین، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به مشاوران، معلمان، والدین و سایر دست‌اندرکاران بهداشت و سلامت روان کمک کند تا با ایجاد آگاهی در این زمینه تا حد امکان از شکل‌گیری و تداوم این طرحواره‌ها جلوگیری نمایند. همچنین می‌توان آموزش‌هایی برای آشنایی با هیجانات و توانایی انتخاب راهبردهایی متناسب برای تنظیم و کنترل آن‌ها را در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درمانی در نظر گرفت.

لازم به ذکر است که پژوهش حاضر، مانند سایر تحقیقات، دارای محدودیت‌هایی می‌باشد که عبارت‌اند از:

- (۱) برخی از مدارس و دانش‌آموزان تمایل به همکاری در پژوهش نداشتند.
- (۲) عدم کنترل دقیق و بررسی تأثیر متغیرهایی مانند تفاوت‌های فردی، وضعیت اقتصادی و سطح تحصیلات والدین دانش‌آموزان نیز از محدودیت‌های این پژوهش به شمار می‌رود.
- (۳) پژوهش حاضر بر روی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران انجام شده است؛ بنابراین، در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها باید جانب احتیاط رعایت گردد.
- (۴) اطلاعات این پژوهش صرفاً از گزارش‌های دانش‌آموزان استخراج شده است؛ استفاده از منابع چندگانه دریافت اطلاعات از جمله دیگر اعضای خانواده و معلمان به غنی شدن یافته‌های مطالعه حاضر منجر خواهد شد.

پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی بین فرزندان طلاق در گروه‌های سنی مختلف مقایسه صورت گیرد. همچنین توصیه می‌گردد برای نتیجه‌گیری دقیق‌تر، عواملی مانند طبقه اجتماعی-اقتصادی والدین نیز مورد توجه قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. D'Onofrio & Emery	14. Early Maladaptive Schemas
2. Stokkebekk	15. Simpson
3. Psychological Wellbeing	16. Young
4. Wambua	17. Schema Inventory For Children
5. Novak & Suomi	Questi-onnaire
6. Ryff	18. Rijkeboer & de Boo
7. Luman	19. Ellis & Rothbart
8. Gross	20. Cognitive Emotion Regulation
9. Calvo	Questi-onnaire (short version)
10. Cognitive emotion regulation strategies	21. Ryff's Psychological Well-Being
11. Garnefski & Kraaij	Questi-onnaire (short version)
12. Extremera	22. Ryff & Singer
13. Shimkowski & Ledbetter	

References

- Abedini, Z., Mirnasab, M., & Azar, E. (2017). A Comparative Study of Early Maladaptive Schemas, Behavioral Problems and Self-Esteem between Single Parent and Two Parent Female Adolescents. *Global journal of human-social science*, 17(9), 112-1127.
- Besharat, M.A., & Bazzazian, S. (2014). *Psychometri properties of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire in a sample of Iranian population*. [in Persian]
- Calvo, N., Valero, S., Arntz, A., Andi6n, 6., Matal6, J. L., Navascues, V., & Ferrer, M. (2018). Validation of the Spanish version of the Borderline Personality Disorder Checklist (BPD Checklist) in a sample of BPD patients: Study of psychometric properties. *The European Journal of Psychiatry*, 32(1), 26-35.
- D'Onofrio, B., & Emery, R. (2019). Parental divorce or separation and children's mental health. *World Psychiatry*, 18(1), 100.
- Edalatmehr, F. (2020). Comparison of cognitive strategies for emotion regulation, early maladaptive schemas and attachment to parents and peers in students with divorcing parents and students with normal parents. Master thesis, Department of psychology, Andimeshk Payame noor university. [in Persian]
- Ellis, L. K., & Rothbart, M. K. (2001, April). Revision of the early adolescent temperament questionnaire. In *Poster presented at the 2001 biennial meeting of the society for research in child development, Minneapolis, Minnesota*.
- Extremera, N., Dur6n, A., & Rey, L. (2007). Perceived emotional intelligence and dispositional optimism-pessimism: Analyzing their role in predicting psychological adjustment among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 42(6), 1069-1079.

- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual differences*, 30(8), 1311-1327.
- Garnefski, N., & Kraaij, V. (2006). Cognitive emotion regulation questionnaire—development of a short 18-item version (CERQ-short). *Personality and individual differences*, 41(6), 1045-1053.
- Garnefski, N., & Kraaij, V. (2012). Cognitive coping and goal adjustment are associated with symptoms of depression and anxiety in people with acquired hearing loss. *International journal of audiology*, 51(7), 545-550.
- Ghamkharfard, Z., Amrollahi nia, M., & Azadfallah, P. (2012). Examining the predictors of childhood anxiety based on early maladaptive schemas of children and parenting styles of mothers. *International Journal of Behavioral Sciences*, 6(3), 253-262. [in Persian]
- Gorjinpor, F., Alipour, G., Jelveh, M., & Abdi, M. (2020). Effectiveness of compassion-focused therapy in enhancing self-esteem and functional flexibility of children of divorce. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)*, 1(2), 1-22. [in Persian]
- Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. *Handbook of Emotion Regulation*. The Guilford Press.
- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological inquiry*.
- Khanjani, M., Shahidi, S., Fathabadi, J., Mazaheri, M. A., & Shokri, O. (2014). Factor structure and psychometric properties of the Ryff's scale of Psychological well-being, short form (18-item) among male and female students. *Thoughts and Behavior in Clinical Psychology*, 9(32), 27-36. [in Persian]
- Luhmann, M. (2017). Using big data to study subjective well-being. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 18, 28-33.
- Novak, M. A., & Suomi, S. J. (2016). Psychological Well-Being. *The International Encyclopedia of Primatology*, 1-4.
- Rijkeboer, M. M., & de Boo, G. M. (2010). Early maladaptive schemas in children: Development and validation of the schema inventory for children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(2), 102-109.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719-727.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2006). Best news yet on the six-factor model of well-being. *Social science research*, 35(4), 1103-1119.
- Ryff, C. D. (2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. *Psychotherapy and psychosomatics*, 83(1), 10-28.
- Sadeghian, A., Fakhri, M., & Hasanzadeh, R. (2019). Effectiveness of acceptance and commitment training on self-worth and the psychological capital among children of divorce. *Community Health*, 6(3), 294-304. [in Persian]
- Sefidi, F., & Farzad, V. (2012). Validated measure of Ryff psychological well-being among students of Qazvin University of Medical Sciences (2009). *Journal of Inflammatory Diseases*, 16(1), 65-71.
- Shahyad, S., & Mohammadi, M. T. (2021). Strategies to Promote the Mental Health of Children and Teenagers during the COVID-19 Pandemic: A Narrative Review. *Journal of Marine Medicine*, 3(4), 142-152. [in Persian]
- Shimkowski, J. R., & Ledbetter, A. M. (2018). Parental divorce disclosures, young adults' emotion regulation strategies, and feeling caught. *Journal of Family Communication*, 18(3), 185-201.

- Simpson, S., Simionato, G., Smout, M., van Vreeswijk, M. F., Hayes, C., Sougleris, C., & Reid, C. (2019). Burnout amongst clinical and counselling psychologist: The role of early maladaptive schemas and coping modes as vulnerability factors. *Clinical psychology & psychotherapy*, 26(1), 35-46.
- Stokkebekk, J., Iversen, A. C., Hollekim, R., & Ness, O. (2019). "Keeping balance", "Keeping distance" and "Keeping on with life": Child positions in divorced families with prolonged conflicts. *Children and Youth Services Review*, 102, 108-119.
- Wambua, M. M. (2021). Effect of Parental Divorce and Separation on Psychosocial Wellbeing of Adolescents in Kajiado North Sub-County, Kenya. *Sch J Arts Humanit Soc Sci*, 5, 194-200.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). Schema therapy. *New York: Guilford*, 254.
- Yousefi, R., Yaghoubi, H., & Nematollahi Lahroodi, R. (2013). Psychometric properties of schema inventory for children questionnaire in middle school students. Master thesis, Department of psychology and educational sciences, Azarbaijan Shahid Madani University. [in Persian]
- Zamani-Zarchi, M. S., Gholamali Lavasani, M., Ejei, J., Hosseinzadeh Oskoue, A., & Samadi Kashan, S. (2018). A phenomenological study of emotional and subjective experiences of children of divorce. *JRPH*, 12 (1), 24-36. [in Persian]